

AZ ÖTVENEDIK NAPON . . .

B O R D Á S G Y Ő Z Ő

*Zentai Péter Lászlónak, a Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesü-
lete igazgatójának – Budapest*

Újvidék, 1999. május 15-én

Ezt el kell hogy meséljem. A bombázások pontosan ötven napja tartanak. A napokat nem is volna oly könnyű észben tartani, még akkor sem, ha mi, itt a családban, kisebbik fiunk huszonegyedik születésnapjától számítjuk, mert mindez az ünnepi vacsora gyertyalángjánál kezdődött. De a Forumban, a *Magyar Szó* mellett nyomtatunk egy belgrádi napilapot is, a *Danast*, amely a háború kitörése óta kimondottan rendkívüli számokat ad ki, s a fejlécén ott egy naponta változó szám, ami viszont számunkra azt is jelzi, hány napja nem alszunk nyugodtan. Hogy is aludhatnánk, amikor bármely pillanatban légiriadót fújhatnak, s ez tapasztalatom szerint annyit jelent, negyven percen belül történhet valami. Ennyire van ugyanis Aviano, ahonnan fölszállnak. Már élcelődünk, hogy Taszárról nyilván gyorsabban itt lesznek.

Szóval, az ötvenedik napnál tartunk. Már van némi tapasztalatunk, tudjuk, mennyi vízre van szükségünk egy-két napra. Ivásra, mosdásra, vécéhasználatra. A konyhában tele a kancsók és colás üvegek, a fürdőszobában két lavór és – lám, sosem gondoltam volna, hogy egyszer erre is használjuk majd – a szennyesláda. Pedig mennyire tiltakoztam, hogy

azt a szétesett fonott kosarat ne erre a műanyag valamire cseréljük föl. A végében pedig a fölmosó- és a tisztavödör, meg a húszliteres ballon, a boros. Annak idején Baranyából rendszeresen ebben hoztuk Schremm Béla vörösmarti gazdától a jó suvignon-t, s ebből töltögettük kisebb üvegekbe. Most mindez vízzel van tele. A csapról engedjük, amikor van, mert nem szeretnék sorba állni, itt lent, ennél a nyilvános városi kútnál, ahol mégiscsak sűrűbben csordogál, mint nálunk a tizenharmadik emeleten. Mert az első víz nélküli reggelen csak le kellett mennem, hogy legalább a fogmosáshoz. S amíg váraкоztam a sorban, voltunk vagy harmincan-egyvenen, tehát annyian, mint amennyien ma is minden trafik előtt a cigarettáért állnak, egyszer csak megszólal a hátam mögött egy középkorú férfi. – Összeesek, olyan fáradt vagyok. – Miért nem aludt? – szól oda egy hasonló korú, jól öltözött asszony, akinek, ez már kiderült, az unoka tisztába tevéséhez kell, ha majd fölébred a gyerek, a borotválkozásnál bizonyára nagyobb mennyiségű vízre. A lányát a szülés után három órával küldték haza. – Mert nem fújtak légiriadót – válaszolja a férfi, ugyanolyan keserűséggel és rekedten, mint ahogyan először megszólalt.

S ez az igazság. Ha bombáznak, attól nem lehet aludni, ha nem, akkor meg a feszült várakozástól. Először is, ma mi lesz a célpont? Aztán minden pillanatban fönnáll annak a veszélye, hogy nem éppen azt találják el, amit fönről megcéloznak. Még ha a CNN állandóan azt hangoztatja, és a brüsszeli szóvivő, Jamie Shea is csak azt szajkózza, hogy a civileket nem, azokat semmiképpen sem. A kőolaj-finomító a városon kívül van, de a hidakra meg a Báni Palotára rálátunk. Eltévedt lövedék csapódott már ide a hozzánk nagyon közeli Heréskert negyedbe. Négy nagy épületen vitt ki minden ablakot, azt a tűzemeletest pedig bontani kell.

Újvidékre eddig több mint hatvan gránátot lőttek, Szabadka attól a négytől is állandó rettegésben él, tegnap pedig szülővároskám, Verbász is kapott a Ferenc-csatorna vashídjára, úgyhogy ezentúl csak kerülő úton juthatunk majd el a szülői háztól tíz kilométerre levő feketicsi, nagyszülői örökségül maradt rancsunkra. Ha egyáltalán eljuthatunk még.

Nagyon kevésbé vagyok jártas a hadászati szakmában, de ha az volt az elképzelés, hogy a Bácskát el kell vágni Szerémségtől – ezért bombáztak

le valamennyi Duna-hidat, ami megintcsak egy külön történet –, miért ne szakítanak el Észak-Bácskát Dél-Bácskától?

Tavaly emlékeztünk meg a csatornaépítő Kiss József születésének kétszázötvenedik évfordulójáról. Nyilván ennek a katonai elképzelésnek tett annak idején eleget, s azért temettette el magát éppen a verbászi zsilip fölötti birtokán, ott a Telecskai-dombokon, hogy ne azt lássa, miként lett elképzelése nyomán termővé e lecsapolással az egész Bácska, és hogyan rövidült le a vízi út Erdély és Bécs között nem kevesebb mint kétszázharminc kilométerrel, hanem, hogy sírjában is hallja a művét pusztító robbanásokat. A zsilipet százötven évvel ezelőtt sikerült megmenteni. Helyi történetírók szerint a hegyesi csata idején – s ennek éppen ez év augusztusában lesz az évfordulója –, Jelasicsék föl akarták robbantani, de egy bizonyos Keiper Péter tüzmaster vezette csapat a zsilip tövéből olyan oldaltűzzel fogadta őket, hogy azok „meg sem mertek állani Kátyig pihenőre”.

De mindez távoli történet immár, mi meg most itt vagyunk, ezenfölül én, mint mondtam, igen magason. Sokszor úgy érzem magam, mint a falusi tűzoltó a templomtoronyban, aratáskor. S most jó, vagy sem, hogy negyven-negyvenöt méter magasságból szemlélem az eseményeket a koromsötét éjszakákon? Egyrészt igen, mert legalább azonnal látom, tudom, hol és mi történik, mármint a közelünkben, mert hát Belgrádig, Nišig, no meg a Rigómezőig csak nem látok el, pedig arrafelé is történik egy s más. De azért van a rádió meg a televízió. Pontosabban csak volt, mert azt is lebombázták. Belgrádban tíz halott is volt, az újvidéki tévéstudió meg kétszer is megkapta a magáját, azóta üszkökben hever. Borzasztó látvány! Sajnálkozom és siránkozom, mert eszembe jut, annak idején egyetemistaként a magyar nyelvű szerkesztőségnek bedolgozó munkatársa voltam, ott valamikor a hatvanas évek végén, s mivel akkor adó itt, Újvidéken még nem volt, innen vittük kazettában a kész filmanyagot Belgrádba, ott szerkesztettük hozzá a napi híryananyagot és sugároztuk híradóinkat. Emlékszem, Szeged, sőt Kecskemét is nézett bennünket.

Másért is jó, hogy ebből a magaslatból szemlélődhettek. Azonnal telefonálhatok be a cégbe, a Forum Kiadóházba, ez meg ez történt, csináljátok tovább. Merthogy ott éjjel is folyik a munka, ha azt akarjuk, hogy ameddig csak lehet, mindennap legyen *Magyar Szó*, jelenjen meg

a *Családi Kör*, néhanapján a *Jó Pajtás* és a *Képes Ifjúság*. Ez utóbbit, igaz, már be kellett olvasztanunk a napilapba. De mindez eddig sikerült, amire ebben a percben szinte büszke is vagyok. Mert most itt gyakorlatilag ennyi maradt a magyar szóból. A könyveket és a folyóiratokat már sokkal „kényelmesebben”, nappal nyomtatjuk, de úgy, mint a legutóbbi *Híd*-számot is (a március–áprilisit), hatszori nekifutással, mert hol nem volt áram, hol meg a feszültség olyan alacsony, hogy nem indult be a jó öreg Heidelberg.

De akik „lent” laknak, éppen azt bizonygatják már századszor: borzasztóbb érzés nem tudni, mi történt és várakozni a hírekre, mint azonnal informálódni, méghozzá saját szeműleg. Átélni, robban-e a fejünk felett, vagy akárcsak a közelünkben is, mint mikor az öreg vashidunk a Dunán, vagy a Báni Palotánk, amelyek után a repeszek nemcsak hogy a fejünk felett repültek, hanem szerkesztőségeink ablakait verték be, amelyeket azóta is csak ofszetlemezekkel pótolunk, ideiglenesen, remélem.

Intézkedünk, rendelkezünk, parancsolgatunk – elvégre háború van, mégha az ellenséget soha senki nem látta. Mert – nem láttuk! Csak néhány lelőtt gépét, meg föl- és föl nem robbant lövedékeit. De az ellenség sehol, csak a telepi gyerekek versengenek azon, kinek van már több marék repesze, amit többnyire a kertekben szednek össze. A klikkerek már nem is érdekesek.

Csak ezt kellett hogy elmeséljem!